

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра економіки підприємства

Затверджую:
Декан факультету
Економіки і менеджменту

/Є.В.Мироненко/

28» червня 2024р.

Гарант освітньої програми:
Економіка та організація соціального
забезпечення

/С.В.Касьянюк/

25» червня 2024р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри ЕП
Протокол № 10 від 25.06.2024р.
В. о. завідувача кафедри ЕП

/Є. О. Підгора/

Робоча програма навчальної дисципліни
«Соціальний захист та соціальне забезпечення ВПО»

галузь знань
спеціальність
ОПП
освітній рівень

I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення
П10 Соціальна робота та консультування
«Економіка та організація соціального
забезпечення»
Другий (магістерський)

Факультет
Розробник

Економіки і менеджменту
к.е.н., доц. Гітис Т.П.

I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Питання соціального забезпечення в економіці й управлінні дуже популярні, оскільки дають можливість науково обґрунтувати управлінські рішення в багатьох практичних випадках, наприклад, здатність вивчати економічні та соціальні явища, прогнозувати вплив структурних зрушень; здатність до управління інформацією та обґрунтування управлінських рішень; здатність визначати та обґрунтовувати перспективи соціально-економічного розвитку та діагностування окремих бізнес-процесів.

Вже понад п'ять років вимушене внутрішнє переміщення залишається одним із основних викликів, і відповідно, пріоритетних напрямів державної політики України. У складних умовах вимушеного переміщення на державу покладено низку зобов'язань щодо посилення захисту прав людини внутрішньо переміщених осіб, які прямо впливають із міжнародних норм про права людини.

Дисципліна «Соціальний захист та соціальне забезпечення ВПО» присвячена питанням посилення національного реагування на внутрішнє переміщення, особливостей застосування регулятивних вимог в сфері економіки та організації соціального забезпечення та взаємодії ВПО з державою.

1.2. Мета дисципліни – орієнтована на процес реалізації науково-дослідної, інноваційної, управлінської та прикладної діяльності, формування здатності розв'язувати складні завдання у сфері підготовки спеціалістів з економіки та організації соціального забезпечення, шляхом здобуття знань, умінь та розуміння явищ, які належать до області соціального захисту та соціального забезпечення ВПО із застосуванням положень і методів гуманітарних та економічних наук, менеджменту, права, теорії та механізмів соціальної політики за умов невизначеності і необхідності врахування всього комплексу професійних та етичних вимог до фахівців відповідного рівня.

1.3. Завдання дисципліни:

- опанування термінологічного апарату регулювання економіко-соціальних процесів з позицій економічного змісту та нормативно-правового визначення посилення національного реагування на внутрішнє переміщення;
- набуття навичок співвіднесення змісту теоретико-методологічних аспектів соціального захисту та соціального забезпечення ВПО з регулятивними вимогами до розробки на цій основі плану і процедур господарської та адміністративної діяльності;
- формування навичок професійної комунікації й аргументованого дискутування з питань соціального захисту та соціального забезпечення національної економіки, пояснення змісту відповідної проблематики в колі фахівців та нефахівців;

- формування навичок самостійного аналізу фактологічного матеріалу, критичного осмислення точок зору на особливості застосування міжнародного досвіду забезпечення компенсацій та соціальний захист ВПО;
- забезпечення вміння узагальнювати та деталізувати окремі факти, явища, механізми, тенденції у соціальному захисті та соціальному забезпеченні ВПО, та робити прогнози щодо їх розвитку.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: складання фахового вступного випробування або вивчення дисциплін «Державна політика соціального захисту та соціального забезпечення», «Організація діяльності із соціального забезпечення».

1.5. Мова викладання: українська

1.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

- загальний обсяг становить 180 годин / 6,0 кредитів, в т.ч.:
- денна форма навчання: лекції – 36 годин, практичні (семінарські) – 36 годин, самостійна робота здобувачів – 108 годин;
- заочна форма навчання: лекції – 8 годин, практичні (семінарські) – 4 години, самостійна робота здобувачів – 168 годин.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

використовувати сучасні теорії, методологію і методи соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціального захисту (ПРН 1);

проекувати теоретичну модель роботи з об'єктами соціального забезпечення в рамках соціальних служб, організацій, установ (ПРН 5);

аналізувати ефективність реалізації соціально-економічної підтримки населення та здійснювати відповідну корекцію в межах напряму діяльності (ПРН 13);

розробляти програми навчання та обміну досвідом в системі соціального захисту населення (ПРН 16);

демонструвати здатність розуміння передумов, принципів та механізмів забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні (ПРН 19);

визначати проблеми, тенденції розвитку, сучасний стан системи заходів з соціального захисту та соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб, оцінку потреб громад у соціальних послугах на основі міжнародних та національних принципів і норм (ПРН 20);

демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до

формування принципово нових ідей в системі заходів з соціального захисту та соціального забезпечення внутрішньо переміщених осіб (ПРН 21).

У результаті вивчення навчальної дисципліни з урахуванням змістової спрямованості здобувачі вищої освіти опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформувати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

здобувач вищої освіти здатний продемонструвати знання і розуміння сутності, особливостей та завдань соціального захисту та соціального забезпечення ВПО;

здобувач вищої освіти здатний продемонструвати знання і розуміння змісту, класифікувати види та ідентифікувати особливості підходів щодо соціального захисту в аналізі економіко-соціальних процесів, що відбуваються в господарських системах країн стосовно посилення національного реагування на внутрішнє переміщення;

в афективній сфері:

здобувач вищої освіти здатний критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо особливостей соціального захисту та соціального забезпечення ВПО; оцінювати особливості організації соціального забезпечення в цілях управління господарськими процесами і визначення економічних результатів;

здобувач вищої освіти здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної і наукової етики та академічної доброчесності;

у психомоторній сфері:

здобувач вищої освіти здатний самостійно аналізувати і оцінювати теоретичні підходи та нормативні вимоги щодо державного регулювання соціального захисту та соціального забезпечення ВПО, відслідковувати та прогнозувати тенденції зміни у механізмах такого регулювання;

здобувач вищої освіти здатний слідувати методичним підходам до аналізу державної політики соціального захисту ВПО при здійсненні прогнозних розрахунків, а також планування господарської діяльності;

контролювати результати власних зусиль в навчальному процесі та коригувати (за допомогою викладача) ці зусилля для ліквідації пробілів у засвоєнні навчального матеріалу або формуванні навичок;

самостійно здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел, розробляти варіанти рішень щодо обґрунтування державної політики соціального захисту та соціального забезпечення ВПО з урахуванням регулятивних вимог та звітувати про виконання індивідуальних розрахункових завдань.

III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади соціального захисту та соціального забезпечення ВПО в сучасних умовах

Тема Т1. Питання соціального захисту ВПО

Поняття ВПО. Територія проведення АТО та тимчасово окупована територія. Довідка ВПО. Заява про взяття на облік ВПО. Подання заяви про взяття на облік ВПО дитини. Отримання довідки окремими категоріями громадян. Порядок розгляду заяви про взяття на облік при отриманні довідки ВПО. Судова практика щодо визнання особи внутрішньо переміщеною.

Тема Т2. Інтеграція та захист прав ВПО в Україні

Європейські стандарти захисту економічних та соціальних прав шукачів притулку, як можливий приклад для запровадження аналогічних механізмів щодо ВПО. Найкращі практики та шляхи реалізації в галузі анти дискримінації, реєстрації місця проживання та доступу до безоплатної правової допомоги.

Тема Т3. Особливості здійснення окремих видів соціальної допомоги щодо ВПО.

Соціальні стипендії. Субсидії. Житлові права. Право на освіту.

Змістовий модуль 2. Посилення національного реагування на внутрішнє переміщення та міжнародний досвід забезпечення компенсацій і соціальний захист ВПО

Тема Т4. Окремі проблеми внутрішнього переміщення та приклади з практики держав-членів Ради Європи

Захист населення від ризику переміщення. Засоби існування, соціальний захист і пенсії. Реституція власності або компенсація. Захист населення від ризику переміщення. Стратегія та план дій у вирішенні проблеми внутрішнього переміщення. Сприяння солідарності з ВПО та соціальній згуртованості..

Тема Т5. Європейський досвід компенсації та реституції

Європейський досвід компенсації та реституції: практика Кіпру, Молдови, Грузії, Туреччини, Хорватії.

Тема Т6. Житлові програми та право на соціальне забезпечення ВПО та мешканців невідконтрольних уряду територій

Практики країн Європи, що постраждали від конфлікту

IV СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна/заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади соціального захисту та соціального забезпечення ВПО в сучасних умовах						
1.	Питання соціального захисту ВПО	30	6/2	6/2		18/26
2.	Інтеграція та захист прав ВПО в Україні	30	6	6		12/20
3.	Особливості здійснення окремих видів соціальної допомоги щодо ВПО	30	6/2	4/2		12/16
Змістовий модуль 2. Посилення національного реагування на внутрішнє переміщення та міжнародний досвід забезпечення компенсацій і соціальний захист ВПО						
4.	Окремі проблеми внутрішнього переміщення та приклади з практики держав-членів Ради Європи	30	6/2	6		18/28
5.	Європейський досвід компенсації та реституції	30	6	6		18/30
6.	Житлові програми та право на соціальне забезпечення ВПО та мешканців невідконтрольованих уряду територій	30	6/2	6		18/28
Усього годин		180	36/8	36/4		108/168

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота студентів.

4.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Тема заняття
1	Поняття ВПО та порядок взяття її на облік. Порядок призначення, контролю та припинення соціальних виплат. Адресна грошова допомога ВПО.
2	Європейські стандарти захисту економічних та соціальних прав шукачів притулку, як можливий приклад для запровадження аналогічних механізмів щодо ВПО
3	Адресна грошова допомога ВПО: види та форми.
4	Захист населення від ризику переміщення. Стратегія та план дій у вирішенні проблеми внутрішнього переміщення. Сприяння солідарності з ВПО та соціальній згуртованості.
5	Європейський досвід компенсації та реституції: практика Кіпру, Молдови, Грузії, Туреччини, Хорватії
6	Практики країн Європи, що постраждали від конфлікту

№	Тема заняття для заочної форми навчання
---	---

з/п	
1.	Поняття внутрішньої переміщеної особи та порядок взяття її на облік
2.	Особливості здійснення окремих видів соціальної допомоги щодо ВПО
3.	Окремі проблеми внутрішнього переміщення та приклади з практики держав-членів Ради Європи
4.	Житлові програми та право на соціальне забезпечення ВПО та мешканців невідконтрольних уряду територій

4.3. Перелік індивідуальних завдань

1) Протягом періоду навчання здобувачі паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання в вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою.

2) Протягом періоду навчання здобувачі вищої освіти виконують індивідуальне науково-дослідне завдання, яке передбачає опрацювання та дослідження мінімально необхідних елементів державного регулювання соціального захисту та соціального забезпечення ВПО (огляд міжнародних та європейських стандартів, аналіз і рекомендації для України).

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Максимальна кількість балів (100) при оцінюванні знань з навчальної дисципліни, яка завершується екзаменом, формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна:

– за поточну успішність 100 балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55);

– на екзамені 100 балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної

дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання поза аудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння здобувачем програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55 – 64	E		
30 – 54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Соціальний захист та соціальне забезпечення ВПО», форми і терміни контролю (спеціальність П10 Соціальна робота та консультування) для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових та ситуаційних завдань, кейсів на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	5	20	1-15
2	Індивідуальне завдання № 1 Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, презентації, виступ з доповіддю на конференції	5	10	1-7
	Індивідуальне завдання № 2 Міжнародний досвід забезпечення компенсації за зруйноване майно, реституції, права на житло та соціальний захист ВПО	10	20	8-15
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові та розрахункові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	15	20	6
4	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові та ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	15	20	14
5	Колоквіум	5	10	15
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Письмовий залік у разі підвищення рейтингового балу)		55	100	
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	
		min	max
1	Поточний контроль (коефіцієнт вагомості=0,4) Тестова контрольна робота, яка виконується здобувачем індивідуально в системі «Moodle»	55	100
2	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,6) (Письмовий екзамен) Здобувач виконав завдання та навів аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100

VII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1. Основна література

1. Шевченко О.О., Познякова О.О. Державна політика соціального забезпечення: регуляторні впливи та правовий концепт: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2020. 320 с.

2. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / за заг. ред. Авер'янова В. Б. К. : Юстініан, 2007. 288 с.

3. Акімов О.О. Європейський вимір у державному управлінні та його вплив на персонал державної служби. *Державне управління: удосконалення та розвиток: електрон. наук. фах. вид. Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України*. К. : РВПСУ НАНУ, 2009.

4. Баранова Н.П., Новікова Т.В. Соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціальної політики України. ЦПСД. URL: http://cpsr.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=42:2010-06-13-21-23-&catid=20:2010-06-13-21-06-26&Itemid=27

7.2. Додаткова література

1. Головатий М. Ф., Панасюк М. Б. Соціальна політика і соціальна робота: термінол.-понят. словн. К.: МАУП, 2005. 560с.

2. Горбулін В. П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України: підручник. К.: Інтертехнологія, 2009. 272с.

3. Гошовська В. А. Соціальна реальність у контексті розбудови демократичного суспільства: навч. посіб. К.:НАДУ, 2008. 292с.

4. Лопушняк Г.С. Державна соціальна політика як передумова економічного розвитку України: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2011. 372 с.

5. Шевченко О. О., Борисполец А.В., Новік Г.М. Механізм захисту як складник соціальної політики держави. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Економіка (Index Copernicus , Research Bible, РИНЦ)*. 2020. Т. 25. Вип. 3 (82). С. 8-12.

6. Шевченко О. О., Кершев В.А., Лашина І.С. Концепція соціального захисту населення: парадигмальні засади змін. *Вчені записки Таврійського нац. ун-ту імені В.І. Вернадського. Серія «Економіка і управління»*. 2020. Том 31 (70). № 4. С. 57-62.

7. Shevchenko O. Development of the national economic system: architecture and inclusive issues. // *New trends in the economic systems management in the context of modern global challenges: collective monograph. VUZF University of Finance, Business and Entrepreneurship. Sofia, 2020. 309 p.*

7.3. Web-ресурси

1. Законодавство України. Веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>
3. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки. URL: <https://www.lib.dp.ua/>